

УДК 002.6:007

ПИЛИПЧУК В.Г., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії правових наук України

БРИЖКО В.М., доктор філософії (Ph.D) з юридичних наук,
старший науковий співробітник

НАУКОВА ІНФОРМАЦІЯ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ, ВИКЛАДЕННЯ ТА РЕДАГУВАННЯ

Анотація. У статті висвітлено практику творчості і оформлення статей за результатами дослідницької роботи в контексті наукової теорії пізнання.

Ключові слова: наука, творчість, теорія наукової інформації, наукова стаття.

Аннотация. В статье отражено практику творчества и оформления статей по результатам исследовательской работы в контексте научной теории познания.

Ключевые слова: наука, творчество, теория научной информации, научная статья.

Summary. Practice of creation and processing of articles on results of research work in the context of scientific theory of cognition.

Keywords: science, creation, scientific information theory, scientific article.

Постановка проблеми. Основним предметом цієї статті є один із напрямів теорії наукової інформації, пов'язаний з творчим оформленням результатів наукового дослідження, зокрема, підготовкою наукової статті. В одній з перших фундаментальних робіт, у якій систематизовано основи наукової інформації, її теорія, методи та організація, під науковою розуміється логічна інформація, одержувана в процесі наукового пізнання, що відображає закономірності матеріального світу і використовується у суспільно-історичній практиці [1].

Наукова стаття є одним із видів творчої інформаційної діяльності, яка передбачає створення спеціальної наукової публікації невеликого обсягу, що відображає погляди автора з окремих питань та отримані ним нові наукові знання. Її особливість полягає в тому, що вона виконує в науці такі важливі функції, як:

- науково-дослідницька – виступає формою представлення нових наукових знань;
- оціночна – дає оцінку стану наукових досліджень в аспекті конкретної проблематики;
- презентаційна – вказує на пріоритет дослідника щодо одержання ним нових знань;
- атестаційна – забезпечує атестацію автора під час захисту їм дисертації;
- комунікаційна – являє собою засіб спілкування за конкретною проблематикою.

Публікації статті завжди передує етап підготовки редакцією журналу авторського тексту до друку, який має затверджуватися редакційною колегією. Саме розуміння наукового редагування не завжди однозначне. Одні вважають, редагування – це просто форматування статті та розміщення її в журналі. Інші – це перевірка наданого матеріалу, виправлення помилок та її компоновка. Треті – це усунення недоліків статті і приведення її до відповідності чинним нормативним вимогам. Проте, наукове редагування, перш за все, передбачає оцінку науковості запропонованого до видання матеріалу та надання допомоги автору в творчому викладі і оформленні статті. Слід підкреслити, що редактор жодним чином не дописує статтю за автора, він може лише надати допомогу в її творчо-науковій підготовці до видання.

Творчість у будь-якій галузі наукової, науково-технічної чи науково-технологічної діяльності передбачає отримання нових, оригінальних знань та їх доведення до широкого загалу у вигляді наукової праці (зокрема, статті, винаходу, твору мистецтва тощо), з метою задоволення матеріальних і духовних потреб людини і суспільства. Проблеми творчості та висвітлення результатів наукових досягнень завжди були і є предметом уваги усіх вчених. Тому вважаємо за доцільне зосередити увагу на висвітленні деяких аспектів теорії наукової інформації, системних підходів до оформлення результатів досліджень та підготовки наукової статті.

Метою статті є узагальнення теоретичних та практичних підходів до оформлення результатів наукових досліджень в контексті творчості.

Виклад основного матеріалу. Що таке наука? Згідно, зокрема, української Юридичної енциклопедії наука – це “сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і теоретична систематизація об’єктивних знань про дійсність” [2]. Згідно словника С.І. Ожегова – це “система знань о закономірностях розвитку природи, суспільства та мислення, а також окрема галузь таких знань” [3].

За характером наукових досліджень виділяються дослідження фундаментальні і прикладні. До фундаментальних належать дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності стану та розвитку природи, суспільства, техніки тощо та їх взаємозв’язку з людиною, а до прикладних – дослідження, спрямовані на одержання і використання знань для практичних цілей. За об’єктом дослідження систему науки традиційно поділяють на: *природні, гуманітарні і технічні* (за укр. енциклопедією), або *природні і суспільні* (за словником С.І. Ожегова).

Разом з зазначеним можна вважати, що у зв’язку із становленням нової формації – інформаційного суспільства та намаганнями надання міжнародному праву нової якості у розвитку демократичних процесів сучасну науку можна поділити на дві основні класифікаційні складові напрямів досліджень – *природні і технічні* (далі – точні науки) та *гуманітарні і соціальні* (далі – суспільні науки).

Фундаментальна наука не створює реальні об’єкти, вона вивчає реальність і шукає нові ідеї, які покликана утілювати прикладна наука. У аспекті сутності наукової роботи можна сказати, що це пошуки ідеального шляхом змін у уявленнях і формулюваннях точок зору на базі фактів та нових гіпотез.

Вельми широко поширена думка, що всі науки своїм ідеалом в питанні строгості і доказу правильності повинні мати математику. При цьому не враховується, що математика – наука не природна, не про природу, а про формальні побудови з достатньо довільним модельним матеріалом. Правильність математичного твердження перевіряється не порівнянням з природним зразком, а формальною побудовою доказу [4].

У суспільних науках доводиться вирішувати зворотні задачі, які не мають однозначного рішення і вимагають перевірки на адекватність нескінченно складній реальності, що формально не можна зробити – потрібні неформальні кроки, які передбачають знання та застосування філософії, епістемології, методології та семантико-понятійної точності.

Будь-яке наукове дослідження починається та супроводжується “філософією” (з грец. – “любов до мудрості”) – процес пізнання того, що нас оточує, пошук закономірностей і значення. Задача філософії – пізнання дійсності за допомогою логіки, яка вивчає мислення, що пізнає. Слід підкреслити, що філософії не призначено роль формулювання конкретних юридичних розпоряджень. У юридичній сфері вона займається пошуком і усвідомленням соціально-майбутнього, формуванням ідей і гіпотез стосовно стану та перспективах змін у суспільних відносинах.

Родоначальником поняття “ідея” був Платон, який розумів під нею те, що зараз називають “інформацією” – *“Безбарвна, безформна і невідчутна суть, по суті своїй існуюча, зрима тільки для керманича душі – розуму”* [5]. Пізніше, у перекладі з латинської, буквопоеднання “інформація” (“informatio”) отримало визначення як “пояснення”, “виклад”, “тлумачення”, а у англійській мові це слово стало визначатися як “у формі” (“in” и “form”). Платон виходив з того, що в першооснові Всесвіту лежать “ідеї”. З цим не був згоден Аристотель, коли говорив – *“Платон мені друг, але істина – дорожча”* [6]. Великий мислитель вважав, що світом правлять “форми” (оболонки, структури), а не “ідеї”. Він і створив принципи правильного мислення та закони формальної логіки (тотожності, несуперечності, виключення третього, достатності підстави) на основі яких, разом із законами руху і розвитку – діалектики Г.В.-Ф. Гегеля (перехід кількісних змін у якісні, єдність і боротьба протилежностей, заперечення заперечень), ми намагаємося створювати словесні конструкції. Важливим тут є те, що саме починаючи з Аристотеля можна говорити про власну мову філософії і становлення філософії як науки. Сьогодні, так звана аристотелівська “форма” визначається так званим “трафіком”, що є основою комунікації у електронно-інформаційній сфері (зокрема, в Інтернет), і у подальшому завдяки демодуляції електронних сигналів та структур “форма”-“трафік” перетворюється на платонівську “інформацію”.

Через сторіччя спори про першооснову Всесвіту велися вже в іншому аспекті. А. Ейнштейн, після того, як Н. Бор математично довів, що все у Всесвіті підлегле законам випадковості, саркастично помітив – *“Як тільки математики узялися за справу, я сам перестав розуміти теорію відносності. Ви вважаєте, що Бог грає в кістки?”* [7]. Тобто, за А. Ейнштейном все у Всесвіті підлегле причинно-наслідковим зв’язкам.

Сьогодні загально визнано – в основі всіх процесів Всесвіту (природи) лежать речовина (матерія), енергія і інформація, які взаємозв’язані [8]. І є гіпотеза, саме “ідеї-інформація” є першоосною в природі – зміна “інформації” веде до зміни в енергії і матерії. “Інформація” у відзначеному вище аспекті – програма стану і поведінки будь-чого або будь-кого в часі, що підтверджує слова Н. Вінера – *“Все діє згідно одержаної інформації”* [9].

Зазначимо, що українська Юридична енциклопедія трактує це слово як – “роз’яснення”, “уявлення” (як у пер. з лат., через *чинник динамічних змін сутності* – тобто як за Платоном). А згідно Закону України “Про інформацію”: *“інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді”* [10]. Тобто в основі нормативного визначення – *чинник статичності, форми сутності* – як за Аристотелем). Можна вважати, що тому, хто сформулює “зв’язку-визначення” динаміки і статичності поняття “інформація” та науково обґрунтує її природну достовірність – Нобелівська премія гарантована.

Повернемося до прикладних наук.

В основі *точних наук* лежить оцінка функціональних можливостей отримання матеріального результату (ефекту, який передбачається). Загальна схема процесу пізнання має вигляд “дослідник – об’єкт”. Якщо пристрій (або спосіб, речовина, штам мікроорганізм тощо) не дає результату в процесі експерименту – значить, десь помилка і дослідження не досягло своєї мети. Повторюваність та відтворення експериментальних результатів є головним свідченням їх науковості.

У основі *суспільних наук* лежить оцінка правильності людського мислення і відповідність його тому, що реально відбувається в суспільстві. Загальна схема процесу пізнання має вигляд “дослідник – суспільна система”. Тут значно складніше інтерпретувати факти і аргументувати новацію у зв’язку з мало передбачуваними

процесами в політиці, економіці і взагалі, в соціумі, а також у зв'язку з помилками в сприйнятті фактів, відображення їх в поняттях, логіці побудови думки і віддзеркалення її в правовій формулі та ін.

При цьому в точних науках фактом є будь-який компонент конкретного об'єкту пізнання, що фіксується свідомістю. У суспільних науках фактами слід вважати зміни предмету пізнання, які виникають в суспільній взаємодії [11].

Не дивлячись на наявність відмінностей в методологіях (процедурах) досліджень в точних і суспільних науках, у них є спільність чинників в досягненні результатів, до яких можна віднести:

- збір і вивчення фактів, зокрема на основі Універсальної десятикової класифікації (УДК) і Міжнародної класифікації винаходів (МКІ), для побудови нової моделі пізнання;
- формування нової гіпотетичної моделі (у нормотворчості, зокрема, – правової формули), яка повинна мати нову сукупність відмітних ознак від вже відомої;
- нова модель пізнання співвідноситься з функціонуванням всієї системи (наприклад, нормативним актом), в яку вона входить. Якщо виявлена невідповідність цільовому призначенню системи, значить модель визначена невірно. Якщо модель пізнання вносить істотні корективи в досягнення позитивного ефекту, слід оцінити необхідність подальшого вдосконалення наявної суспільної системи. У разі ухвалення рішення про розробку нової системи, слід в думках сконструювати її модель. Для цього недостатньо мати в своєму розпорядженні просто наявні факти, потрібна нова теорія (концепція), на базі якої розроблятиметься нова система (нормативний акт);
- фіксація і оцінка результату наукової роботи в контексті реальності відтворення передбачуваного позитивного ефекту.

Звичайно, тлумачення результатів суспільних наук вельми далеко від адекватності тлумачення результатів, які досягаються в точних науках. Саме методи сучасних підходів в отриманні нових знань в точних науках можуть допомогти в будь-якій області діяльності, де необхідна творчість. Це пов'язано з сферою інтелектуальної власності, точніше – промислової власності, де констатація народження нового знання одержує офіційне підтвердження у вигляді такого поняття, як “винахід”, за умов відповідності всіх його ознак конкретним критеріям творчості.

Термін “інтелектуальна власність”, що прийшов на зміну поняттю “духовна власність”, був застосований для задоволення, насамперед, економічних потреб. Вживання цього терміна правомірне, якщо поставитися до нього як до умовної категорії, предметом правового регулювання якого є дії з використання знань та інформації, що одержують юридичну оболонку охороноздатності.

Згідно зі ст. 2 (VIII) Конвенції, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (Стокгольмська дипломатична конференція держав-членів Паризької і Бернської Конвенцій, 1967 р.), інтелектуальна власність – це права, що виникають у зв'язку з результатами конкретної творчої діяльності людини [12]. Обсяг зазначених прав (виключних або не виключних) визначає сферу і час використання об'єкта творчості, що отримав від держави охоронний документ (патент, свідоцтво). Для контролю господарського обігу результатів творчості застосовують територіальні юридичні норми, що звичайно закріплюються національним і міжнародним законодавством за видами правового регулювання.

Об'єктами правової охорони є конкретні результати інтелектуальної праці, міжнародне визнання яких уперше було визначено Паризькою Конвенцією із промислової власності 1893 року (права творців винаходів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань і комерційних позначень, а також щодо припинення

несумлінної конкуренції) і Бернської Конвенції з авторських прав 1896 року (права авторів літературних, художніх і наукових творів, виконавської діяльності, звукозапису, радіо-, телепередач). Варто відзначити, що єдиної міжнародної конвенції по охороні усіх об'єктів інтелектуальної власності немає. З позаминулого століття ці інститути не піддаються уніфікації і створення такої конвенції навряд чи буде визнано доцільним [13].

Згідно встановленого в міжнародному праві (також і в національному законодавстві країн світу) порядку, новації в *точних науках прикладного характеру* повинні бути описані “формулою винаходу”. Вона визначається як коротка словесна характеристика, яка відображає світову новизну, рівень винахідництва та неочевидності (раніше був критерій – суттєвість відмінностей), рішення технічної (хімічної, біологічної...) задачі і має позитивний ефект. Тільки при дотриманні всіх і кожного з вказаних критеріїв знімаються всі питання державної (або міжнародної) науково-технічної експертизи до реальності досягнення задекларованого раніше автором результату.

Що стосується *фундаментальних досліджень*, то можна відзначити наступне. У минулому столітті, для фіксації, встановлення авторського пріоритету і охорони результатів наукової діяльності фундаментального характеру (вищого рівня, ніж винахід), робилися спроби ввести таку категорію, як “відкриття” – це встановлення (пізнання) не відомих раніше закономірностей (взаємозв'язків між явищами і властивостями), властивостей (якісної сторони об'єкту) і явищ (форм прояву сутності) матеріального світу які вносять корінні зміни в рівень пізнання. Відкриття – певне наукове положення, а не конкретне технічне, технологічне, хімічне, біологічне рішення задачі. Пропонувалося визнавати за відкриття тільки наукові положення фундаментального характеру. Проте основною проблемою є і залишається встановлення точних критеріїв, які можуть бути застосовані для підтвердження факту нової закономірності або властивості, або явища та дотримання умов авторського пріоритету.

В *суспільних науках* все значно складніше. Терміни, їх сукупність, норма, закон та ін. звичайно будуються на умоглядних уявленнях *про необхідність і домовленості*. Дуже важко не тільки визначитися з істотністю ознак будь-якого суспільного явища, але і знайти принципові відмінності від вже відомого, які можуть скласти предмет новації. Є лише спроби у пошуках якихось закономірностей в життєдіяльності соціуму. Навіть відносно понять, на чому стоїть вся юриспруденція, немає законів однозначності їх тлумачення. Як помітив Н. Вінер: “Єдність термінології виникає в результаті змови фахівців” [9].

Слід примітити те, що дотримання точності і однозначності в розумінні понять юристи навчилися обходити шляхом посилання на терміни, які вже затверджені нормами, законами. Й кожне умоглядне уявлення може видаватися їми за “новацію”. Проте одержувати нові знання не можна тільки за допомогою механічного перенесення уявлень (догм, парадигм, понять) минулого, що теоретично затвердилися, на явища сучасності, зокрема, інформаційно-технологічної. Будь-яке словесне відображення об'єкту, предмету дослідження завжди вимагає до себе найпильнішої і критичної уваги, враховуючи такий дуже поширений феномен як маніпулювання суспільною свідомістю (див. зокрема [14]).

Раніше наголошувалося, що першим етапом наукової роботи завжди є збір і вивчення наявних фактів для побудови нової, гіпотетичної моделі пізнання. Складнішою є проблема виявлення новації, тобто проблема “проблиску думки”. На жаль наука не в силах дати однозначної відповіді на питання – як людина думає, як у неї народжуються ідеї і новації. Це сфера унікальності психічної, інтелектуальної і когнітивної діяльності кожної окремої людини і вона не піддається формалізації.

Проте, в теорії пізнання відомі методи, які дозволяють дещо полегшити дослідницьку роботу з отримання нових знань. Прикладом є “Періодична система елементів”, яку в 1869 році запропонував Д. Менделєєв [15]. Він зумів об’єднати всі 60 хімічних елементів, які були на той час відомі, в строго збудовану періодичність*.

Подлинная, нефальсифицированная Таблица Д.И. Менделеева
«Периодическая система элементов по группам и рядам»
(Д. И. Менделеев. Основы химии. VIII издание, СПб., 1906 г.)

		Группы элементов							
Ряды	0	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
0	Ньютоновий								
1	Кероний	Водород H 1,008							
2	Гелий He 4,0	Литий Li 7,03	Бериллий Be 9,1	Бор B 11,0	Углерод C 12,0	Азот N 14,01	Кислород O 16,00	Фтор F 19,0	
3	Неон Ne	Натрій Na	Магній Mg	Алюміній Al	Кремій Si	Фосфор P	Сера S	Хлор Cl	

Менделєєв не просто розмістив їх в таблиці у порядку збільшення атомних мас (числа електронів – по горизонтальних графах), але і помітив закономірність повторення властивостей елементів залежно від збільшення числа електронних оболонок, згідно чого елементи можуть бути також розміщені за ієрархічним

збільшенням в графах колонок. Іншими словами, горизонтальні графи відповідали кількості електронів на зовнішній оболонці, а вертикальні – зростанню числа електронних оболонок. На конкретному перетині знаходився конкретний хімічний елемент. Будучи упевненим, Менделєєв залишив в таблиці порожні місця для ще не відкритих елементів. Замість того, щоб намагатися якось пристосувати елементи під порожні місця у таблиці, Менделєєв зробив дуже сміливе припущення – ці місця призначені для ще не відкритих елементів. Найважливіша новина періодичної таблиці Менделєєва, полягало в можливості теоретичного прогнозу нових хімічних елементів, що і підтвердилося надалі (зокрема, галій, скандій, германій і ін.).

У області інформаційно-дослідницьких робіт відомо про застосування ідеї побудови таблиць, схожих на періодичну систему. Систематизація інформації по конкретній проблемі в табличній формі і її аналіз одержали назву системи матричного типу [17]. Але проблема у тому, що зазначена матриця проявляє ефективність при обробці і аналізі патентної документації, через високий ступінь її формалізації. Це пояснюється наявністю в кожному документі-патенті конкретних суттєвих ознак-відмінностей від подібних і конкретного позитивного ефекту від їх використання. Саме при зіставленні і аналізі відповідної інформації може виявитися “проблеск думки” і підказка нового рішення наукової задачі.

Разом з тим, є досвід побудови табличній матриці системного впорядкування відносин в інформаційній сфері (див. далі “Фрагмент Матриці положень базових законів України, проекту кодексу, актів окремих країн, документів ЄС та РЄ щодо інформаційної сфери”), інших матриць і структурних схем, про що мова йде в [18]. Основна мета цієї роботи полягала в забезпеченні кодифікації на наукових засадах і приведення в єдину правову систему всього інформаційного законодавства України відповідно до норм європейських правових стандартів та в контексті системного становлення інформаційного права і інформаційного законодавства України.

* Мало кому відомо, що Д. Менделєєв був не першим, хто зумів об’єднати хімічні елементи в таблицю. Першим цю методику запропонував хімік і музикант Джон Олександр Ньюленд, який винайшов схему розміщення елементів, дуже схожу на таблицю Менделєєва, але тоді його визнали за божевільного і ідею відхилили [16].

Фрагмент Матриці положень базових законів України, проекту кодексу, актів окремих країн, документів ЄС та РЄ щодо інформаційної сфери

Базові закони України, проект кодексу, акти окремих країн, документи ЄС, РЄ	Закон України “Про інформацію” (редакції 1992/2011 рр)	Закон України “Про Нац. програму інформатизації” (1998 р.)	Закон України “Про телекомунікації” (2003 р.)	Проект Інформаційного кодексу (Держком-телерадіо України, 2001 р.)
Основні положення нормативних актів				
Частина I. Загальна частина				
Розділ 1. Загальні положення				
Стаття 1. Визначення основних термінів				
база даних -		ст. 1		
інформація -	ст. 1/1		ст. 1	
нова інформація (знання) -				
....				
Стаття... Основні засади				
Стаття... Мета і завдання	ст. 2/		ст. 2	
Стаття... Сфера дії	ст. 3/		ст. 5	
Стаття... Законодавство та підзаконні акти	ст. 4/		ст. 4	
Розділ 2. Державна інформаційна політика			Глава 2	
Стаття... Основні принципи	ст. 5/2		ст. 6	
Стаття... Основні напрями	ст. 6/3			
Розділ 3. Суб’єкти інформаційних відносин	ст. 7/4			
Глава... Права та основні обов’язки				
Стаття... Учасники інформаційних відносин	ст. 42/			
Стаття... Права учасників інформаційних відносин	ст. 43/ 5			
Стаття... Обмеження прав				
Стаття... Обов’язки учасників	ст. 44/			
Глава... Право власності на інформаційний продукт	ст. 38/			
Стаття... Визначення права власності				
...				

Представлений фрагмент Матриці по горизонталі має колонки (графи), у верхніх клітинках якої вказується назва нормативного акту (кількість колонок представлена частково, за відсутністю місця вказівки актів національних законів країн світу та європейських правових документів). У перший боковик (вертикальну графу) по рядках були розміщені зібрані з різних нормативних актів основні положення. У клітці перетину рядка і колонки указувалася відповідна стаття акту. Не заповнені клітки свідчили про відсутність нормативного положення про правову регуляцію і потребу вивчення її необхідності. В результаті з’являється можливість оцінки наявних в галузі інформаційного права норм, вилучення застарілих, вироблення нових, заповнення прогалів у регулюванні, усуванні розбіжностей та суперечностей між окремими нормами і зведення їх в один нормативний акт, який буде відповідати європейським правовим стандартам.

На жаль, робота із створення структурної матриці, призначеної для допомоги у виявленні нових знань, продовжує залишатися досить складною і трудомісткою. Сьогодні вона обмежується використанням різних автоматизованих інформаційно-пошукових систем, що набуло широке поширення. Але вони можуть надавати лише інформацію без системно-прогнозної та аналітико-синтетичної її обробки, саме що й може підказати в якому напрямі слід шукати нові підходи до рішення конкретних задач.

Перейдемо до рекомендацій стосовно правил оформлення наукових статей на прикладі журналу “Інформація і право”.

Нормативною базою публікації статті і видання наукових журналів є:

- постанова ВАК України “Про підвищення вимог до спеціалізованих видань, внесених до переліку ВАК України” від 15.01.03 р. № 7-05/1 [19];
- наказ ВАК України “Про внесення змін до наказу ВАК України “Про публікацію результатів дисертацій на отримання наукових ступенів доктора і кандидата наук і про їх апробацію” від 4.04.2000 р. № 178 [20];
- наказ Міністерства освіти, науки, молоді і спорту України “Порядок формування Переліку наукових спеціалізованих видань України” від 17.10.12 р. № 1111 [210].

Журнал “Інформація і право” – це спеціалізоване наукове видання з проблем права і інформаційного законодавства, інформаційних технологій, інформатизації, інформаційних ресурсів в інших галузях права. Зареєстрований як засіб масової інформації Науково-дослідним інститутом інформатики і права Національної академії правових наук України, Національною бібліотекою України ім. В.І. Вернадського НАН України і Відкритим міжнародним університетом розвитку людини “Україна” (Свідоцтво про державну реєстрацію друкарського засобу масової інформації: Серія КВ від 18.03.11 р. № 17541-6291Р). Згідно постанови ВАК України від 31.05.11 р. № 1-05/5 журнал публікує статті про результати фундаментальних і прикладних досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук.

Зміст матеріалів статей повинен передбачати рішення наукових задач згідно таких основних напрямів досліджень, як: право і інформаційне законодавство; інформаційні технології і інформатизація. У журналі можуть публікуватися матеріали наукових статей за результатами досліджень в інших галузях права і законодавства.

В кінці кожного номера журналу вимоги Вченої ради інституту до оформлення статей представлені в розділі “До уваги авторів”. Проте є сенс надати деякі пояснення.

1. У загальному плані, послідовність основних етапів роботи над статтею наступна:

- а) Визначення теми, формулювання назви і цілі, складання плану роботи.
- б) Робота над першим варіантом статті (на основі плану).
- в) Завершення роботи, аналіз тексту, його удосконалення, виправлення.
- г) Оцінка правильності рішення задачі (проблеми) в досягненні мети.
- д) Перевірка послідовності викладу думок, доказовості, точного використання слів і правильної побудови речень.
- е) Критична оцінка результатів своєї роботи, пошук слабких місць, помилок і їх виправлення.

2. *Назва статті.* На початку статті розміщується індекс УДК. Про його вибір – трохи пізніше. Він, звичайно визначається, коли робота по статті вже завершена.

Назва повинна бути лаконічною (не більше 5-6 слів), указувати на родову область знань, до якої відноситься стаття, і відповідати основному предмету дослідження (задача, яка вирішується). Конкретизувати предмет дослідження можна через двокрапку.

Надалі *мета роботи* конкретизує загальну назву в контексті очікуваного, але ще не досягнутого результату.

Не слід використовувати як в назві, так і в меті слів: “Дослідження...”, “Щодо дослідження...”, “Деякі шляхи...”, “До питання...”. Вони можуть свідчити про засоби досягнення мети, а не про саму мету.

3. *Анотація.* Труднощів в складанні не викликає. У ній можна дещо перефразувати мету (3-ма мовами), пов’язавши її з досягнутими результатами (висновками). Бажано, не більш ніж 1 – 2 лаконічних речень, без закликів до “поліпшення”, “підвищення” і т.п.

4. *Постановка проблеми.* Підходи до викладу результатів досліджень для будь-яких наук, можна сказати, якщо не тотожні, то аналогічні. Це пояснюється тим, що в основі будь-якого наукового дослідження лежить збір і аналіз відомостей-фактів по певній темі, з подальшими спробами знайти раціональне рішення в досягненні мети.

Практично, що робить автор? На основі своїх знань, виходячи із заздалегідь певної тематики (назви) і мети роботи, підбирає літературу. Знайомиться, робить виписки з того, що представляє інтерес. Зараз, в епоху Інтернет, ця робота не така складна.

Раніше, деякі учені, протягом років формували “досьє” з якоїсь тематики. У міру його накопичення, деталізували і розширювали тематику, комплектували додаткові папки. Відібравши “досьє” по конкретній темі, можна було приступати до аналізу накопиченого матеріалу і оцінки того, що на думку вченого не відповідало його знанням і уявленням в рішенні проблеми.

Зараз замість “папок” – персональна база даних. Але робота з паперовим носієм залишається зручнішою – можна розкласти на столі багато аркушів і почати зіставляти думки і рішення. Саме при цьому може наступити (а може і ні) “проблеск думки” свого бачення рішення якоїсь проблеми.

Якщо відразу ніяких ідей не виникло – нічого страшного, необхідним є час або зміна роботи, або пошук додаткового матеріалу. Треба прагнути носити в собі думку про проблему і намагатися, щоб вона з чимось зрезонувала на осяяння.

У цьому ж підрозділі (“*Постановка проблеми*”) приводяться ПІБ учених і посилання на їх роботи (через наскрізну нумерацію в [...]) з повним переліком бібліографії літератури в кінці. Головне – виділяються невирішені раніше проблеми, які розв’язуватимуться в статті. Тут же звертається увага на актуальність і новизну роботи.

Часто автори наводять великий перелік учених і посилань на їх роботи, але надалі (у Розділі “*Виклад основного матеріалу*”) немає ніякого аналізу їх рішень. Нерідко про них і не згадується взагалі. Це може бути свідченням того, що автор статті намагається показати свою начитаність, знання перерахованих авторів, але про суть їх робіт не згадує. Навряд чи такий підхід може вважатися науковим.

5. *Мета статті.* Про це вже раніше була мова – мета конкретизує назву в контексті очікуваного, але ще не досягнутого результату.

6. *Виклад основного матеріалу* – передбачає рішення задачі і обґрунтування результатів. Рекомендації можуть бути наступного плану:

- Перед написанням тексту необхідно чітко сформулювати наукову ідею.
- Текст повинен передбачати сувору послідовність викладу думок (від загального до часткового), їх узагальнення і підтвердження аргументуванням достовірності.
- Виклад матеріалу має бути науковим, а не публіцистичним.
- Текст не повинен бути декларативним. Необхідно уникати слів, які не можна однозначно інтерпретувати. Вони створюють ілюзію рішення задачі. До них можна віднести такі слова: “підвищити”, “розширити”, “поліпшити”, “активізувати”, “реформувати”. Вживання їх вимагає конкретизації – як, яким чином це можна зробити.
- У тексті не повинно бути повторів.
- Текст має бути цілісним і завершеним.
- Всі терміни і скорочення мають бути обов’язково розкриті, щоб термінологічна позиція автора була однозначною.
- При написанні статті потрібно робити посилання на кожну цитату, запозичену думку, цифру – на того автора, з роботи якого вони запозичені. Відсутність посилань свідчить про плагіат, а вказівка посилання на інше посилання – як на реферат.

• Згадані в Розділі “*Постановка проблеми*” роботи повинні мати віддзеркалення в цій частині. Якщо немає оцінки результатів раніше згаданих робіт, а приведена якась вибірковість – це може розцінюватися як прийом видати згадки про відомих осіб (без оцінки їх наукових досягнень) за наукове дослідження.

• Якщо стаття створена за результатами виконання теми науково-дослідної роботи, автор має вказати це в примітці (виносці) до її назви.

• У науковому тексті не прийнято використовувати авторське “я”. Натомість застосовують “ми”. Краще використовувати безособову форму викладу.

• Необхідно набувати звичку до доробки і переробки текстів. У першому варіанті тексту звичайно є недоробки і помилки. При його складанні необхідно підходити не тільки з позицій свого розуміння, але і сприйняття її читачем.

• Для того, щоб навчитися добре писати, потрібно більше писати, доводити результати написання до публікації.

Найпоширеніші недоліки наукової статті такі:

– назва не відображає родову область, якій відповідає ідея і виклад змісту предмету статті), є громіздкою;

– немає цільної структури представлення тексту, про що свідчить нескінченний потік слів, зокрема, “гучних”, “модних”;

– немає єдності термінології; застосовуються слова, що мало вживаються, до яких не приводяться дефініції – всі аббревіатури повинні бути розкриті;

– відсутнє рішення задачі: не є зрозумілими конкретні теоретичні і практичні результати. Робота зведена, в кращому разі, до умоглядних і слабо аргументованих уявлень;

– звичайно автори слідує виконанню формальних вимог по оформленню. Разом з тим: не завжди дотримується необхідний розмір шрифту, таблиці не завжди представлені в книжковому виконанні, лапки, прочерки – бувають різних форм і ін.

– великою проблемою залишається наявність в статтях граматичних, синтаксичних і ін. помилок. Дуже часто матеріал просто не вичитується. Хоча грамотне написання – це теж важлива характеристика рівня мислення і ставлення до справи.

7. *Висновки, пропозиції* за наслідками рішення проблеми. По суті, приводяться окремі формулювання з тексту статті, які мають характер узагальнення. Їх можна дещо перефразувати, при необхідності. Автор повинен звернути увагу на те, як ці висновки сприяють розширенню і поглибленню наукового розуміння проблеми та її вирішенню. У цій частині статті можуть бути наведені практичні рекомендації по використанню одержаних результатів в науці і практичному житті, в аспекті рішення сформульованих раніше проблем. Сюди ж можна розмістити фразу про перспективи подальших досліджень.

8. *Використана література*. Список використаної літератури розміщується в кінці роботи, але посилання на неї (з наскрізною нумерацією в квадратних дужках) здійснюють в процесі написання всієї статті. Звичайно з представленням літератури виникають труднощі. Дотепер автори слабо знають діючий ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання” [22]. ГОСТ введений наказом ВАК України від 26.01.08 р. № 63. Можна рекомендувати ознайомитися з тим, як представляється (оформляється) література в статтях журналу.

9. *Відгук на статтю*. Для тих, хто не має наукового ступеня – це обов’язково. Автор зобов’язаний представляти письмовий Відгук на статтю, підписаний особою, яка має науковий ступінь. Відгук повинен підтверджувати: актуальність, новизну, обґрунтованість і цінність одержаних результатів. Сучасні умови функціонування

держави вимагають обережності в публікаціях. У цих цілях у Відгуку повинна бути фраза, підтверджуюча можливість відкритої публікації.

10. *Про індекс Універсальної десятикової класифікації.* УДК – це міжнародний алфавітно-предметний показчик галузей знань, в якому кожній конкретній тематиці знань привласнений окремий індекс-цифра [23]. Разом з бібліографічним описом він розміщується на картці (файлі) в каталогах (базі даних) фондів бібліотек.

Розроблений у Франції, в кінці позаминулого століття. Почав застосовуватися в СРСР з 1962 р. Постійно оновлюється. Десятковою УДК називається тому, що для її побудови використані десяткові знаки. Для позначення розділів застосовані арабські цифри, які однозначні для всіх алфавітів.

У основі УДК принцип ієрархічної деталізації (від загального до часткового), тобто від галузі знань – через деталізацію її напрямів – до конкретного предмету знань. Чим більше в індексі цифр, тим точніше область предмету знань. Кожна подальша цифра не міняє значення попередніх, а лише уточнює предмет. Наприклад, індекс поняття “Корозійна стійкість” 620.193 складається таким чином:

6 - Прикладні науки.

62 - Інженерна справа. Техніка в цілому.

620 - Випробування матеріалів.

620.1 - Дефекти матеріалів. Захист матеріалів.

620.19 - Дефекти матеріалів і їх виявлення. Корозія.

620.193 - Корозія. Корозійна стійкість.

Основний ряд класифікації УДК має 9 розділів:

0 - Загальний розділ (підрозділ 002.5 - інформаційні процеси;

002.55 - інформаційне забезпечення;

підрозділ 004 - використання комп'ютера (технології);

004.2 - комп'ютерна архітектура;

004.3 - апаратне забезпечення;

004.4 - програмне забезпечення і др.;

004.5 - інтерфейс (взаємодія);

004.6 - дані;

004.7 - комп'ютерні мережі;

004.8 - штучний інтелект та ін.

1 - Філософські науки. Філософія.

2 - Релігія. Атеїзм.

3 - Суспільні науки: підрозділ 34 - право, юридичні науки;

підрозділ 340 - право в цілому;

342 - державне право, конституційне право;

342.9 - адміністративне право;

343 - кримінальне право;

347 - цивільне право, судовий устрій і ін.

4 - (з 1961 р. не використовується).

5 - Математика. Природні науки (природа, фізика, хімія і ін.).

6 - Прикладні науки. Медицина. Точна автоматика (комп'ютери) - 681.

7 - Мистецтво. Фотографія. Музика. Ігри. Спорт.

8 - Мовознавство. Філологія. Художня література. Літературознавство.

9 - Географія. Біографії. Історія.

Часто предмет статті розміщується на межі наукових напрямів. Для вказівки цього використовують *зв'язуючі знаки*. Їх призначення – фіксація відносин, існуючих між поняттями, відображених в документах, і створення єдиного пошукового образу документа.

Знак відношення : (“двокрапка”, використовується найчастіше) уточнює, деталізує основне поняття, відображене в першому індексі, а також указує на будь-які зв’язки між поняттями. Наприклад: 002.55 (інформаційне забезпечення):342.9 (адміністративне право). На першому місці складового індексу розташовується індекс, що відображає основний предмет документа.

Знак приєднання + позначає наявність в документі двох і більш незалежних одна від одної тем. Є і інші знаки. Це детально описано в книзі “Вступ в УДК”, якою користуються в бібліотеках.

Особливість використання зв’язуючих знаків у тому, що один предмет дослідження може розміщуватися в різних розділах каталогів (підвищення інформативності, зниження ризику неточності при визначенні індексу).

Разом з тим, при відборі індексу УДК слід враховувати те, що різні індекси можуть застосовуватися для посилення на аналогічні поняття, що утрудняє роботу в пошуку необхідного інформаційного матеріалу. Тому є сенс частіше використовувати зв’язуючі знаки. УДК удосконалювалося та мінялося у процесі сторіччя; різні люди вносили зміни і доповнення, які не завжди відповідають єдиній її цілісності. Одночасно, МКІ – значно точніше, але вона для техніки і технологій.

Можна рекомендувати відносно УДК наступне: ознайомитися з УДК (у бібліотеках, Інтернет); визначитися з ключовими словами статті, вийти на відповідну книгу УДК і зробити пошук необхідного індексу.

При складанні статті можна враховувати індекси джерел, на які в статті є посилання (розділи “Постановка проблеми”, “Виклад основного матеріалу”).

Висновки.

Виходячи з того, що основним предметом журналу, який видається Науково-дослідним інститутом інформатики і права Національної академії правових наук України, є визначення проблем і рішення задач щодо “інформації” і “права”, вважаємо за доцільне підкреслити складність проблеми визначення поняття “інформація” (про що йдеться, зокрема в [24]) та звернути увагу на наступне:

1. Універсального визначення поняття “інформація” не існує. Інформація як філософсько-наукова категорія разом з поняттями матерії (речовини) і енергії не підлягає науковому визначенню. За гіпотетичним допущенням, інформація – це не “повідомлення”, не “відомості”, не “віддзеркалення дійсності”, не “результат вибору”, не “засіб вивчення реальної дійсності”, не “те, що змінює наші знання” тощо, а – це так званий “двигитель” (рушійна сила, за Платоном – “ідеальний початок”) появи, протікання та припинення процесів роботи так званого “двигуна” (“приймача”), який надає рух у часі та визначає усі зміни, перетворення, знищення тощо у Всесвіті. Визначення “інформації”, що сьогодні застосовуються, є наслідком проміжного впливу на будь-який “приймач” зазначеного “двигателя” та уявлення людини про те, що він надає.

Якщо, для прикладу, біологічний організм розглядати умовно як “двигун” життя, то кров як форма “двигателю” містить в собі те, що підтримує його роботу. І це є не чимось випадковим, а визначеною Природою програму компіляції біоатомов-генів, яка містить запис генетичної інформації, що відображає надані на цей час якості. Головне те, що інформаційне наповнення та інформаційна взаємодія завдяки відповідному розташуванню генів один біля одного надають можливість для подальшого життя у відповідній формі. За аналогією те ж саме стосується й будь-яких об’єктів Всесвіту. При отриманні або втраті (зміні) його інформаційного наповнення відповідний об’єкт (їх сукупність) може змінюватися, трансформуватися або зникати.

2. “Інформація” властива мислячому суб’єктові, тим самим під інформацією мають на увазі не тільки зміст відомостей, але й їх інтерпретацію, що у наступному забезпечує, за необхідності, комунікаційну взаємодію. Думка в голові людини ще не є інформацією – це прояв начитаності та інтелектуальності (творчості), що для відповідного суб’єкта в цей час є його абсолютною монополією. Те, що розуміється під інформацією, тільки починає виступати як предмет комунікаційної передачі. Вимовляючи слова (користуючись папером, хвилями звуку, радіохвилями, комп’ютером тощо), людина висловлює “ідею”, трансформуючи її у відомості. При цьому, людина вимовляє, доводить не думку як таку, а її копію, яка виражена у відповідній формі. Виникає матеріалізація думки. Ця матеріалізація у електронному просторі вже не “інформація”, а – “дані”, до яких інформація прикріплена, пристосована. Тільки при поєднанні ідеального і матеріального з’являються “дані”. За відсутністю одного із зазначених елементів “дані”, а разом й “інформація”, – зникають.

3. Оскільки сучасні визначення характеризують інформацію з позицій сприйняття її людиною, то їх конструктивне використання у сфері електронної (віртуальної) взаємодії апріорі проблематичне. Комп’ютер поки що не в змозі осягти (зрозуміти) відомості; це можливо лише для високоорганізованої матерії, що має складну динамічну систему управління, якою є мозок людини. З іншого боку, якщо комп’ютер не може сприймати знання, то можна зробити висновок, що він не може обробляти інформацію. З цієї суперечливості випливає, що існуючі юридичні визначення інформації відображають незначні її властивості з позицій електронного середовища. Однак, неможливість застосувати відомі визначення не означає їх невірність. У силу системної відмінності реального світу від електронного середовища потрібні більш прийнятні для останнього базові поняття. При їх розробці і формуванні є необхідність виходити з вимог ефективності визначень саме для сфери електронної взаємодії, у якій здійснюється формування, обробка, збереження, передача сигналів і електронних структур. В електронному середовищі поняття інформації має спиратися на властивості кодів (сигналів, структур), але не на семантичні характеристики. Машина не вміє мислити, вона вміє тільки перетворювати виділену тим або іншим чином множину кодів на основі однозначно заданої детермінованої послідовності логічних операцій.

4. В електронному середовищі функціонує не “інформація” як така, а “дані”, до яких вона “пристосована”, “прикріплена” і т.д. “Дані” можна розглядати як формалізовані знаково-кодові комбінації, що надають інформацію та призначені для їх автоматичної обробки; цифрові дані – це закодовані електричні сигнали й електронні структури. Коли торкнутися до дроту, який під напругою (йде електричний струм коливань енергії, де електронів ніхто ніколи не бачив), то отримаємо електричний удар “даних” – інформаційно-фізичне повідомлення, яке не має інтелектуального змісту. Але якщо цей удар розшифрувати, то переконаємося, що в мережі мають місце синусоїдальні коливання електроенергії частотою ~50 Гц. Останнє, у нашому випадку, і є “інформація”. Тому, з точки зору обсягу понять та пракселогічного аспекту, ототожнювати у юриспруденції поняття “дані” та “інформація” щодо електронного середовища нераціонально та неправомірно.

По суті, “дані” – це закодовані та зафіксовані явища та події, вони статичні, й в цьому їх важливий суттєвий атрибут (ознака). Умовно, “інформація” – це уявлення про відомості та факти, вона динамічна, і це суттєва ознака її відмінності від поняття “дані”. При цьому визначення інформації, що дається, зокрема, у всіх редакціях Закону України “Про інформацію”, має статичний зміст. Однак закон тотожності вимагає, щоб поняття та судження мали однозначний зміст, який виключає двозначність і невизначеність.

Звідси можна зробити висновок про наявність семантичного протиріччя та логічної помилки – підміну понять, що у юриспруденції неприпустимо, бо може провокувати термінологічні конфлікти.

5. В якості об’єктів інформаційних відносин реального світу виступають предмети, явища та процеси щодо різних форм існування та руху матерії, оскільки вони задіяні в повсякденному житті, уявляються та використовуються людиною.

Взагалі, об’єктом інформаційних прав є інформація, яка “пристосована”, “прикріплена” до будь-якого її носія. Наприклад, документована інформація чи документ, де вона зафіксована на матеріальному носії (звичайно – паперовому) з реквізитами, що дозволяють її ідентифікувати.

Якщо ж говорити про упорядкування інформаційних відносин у віртуальному світі, то об’єктом інформаційних прав є дані, бази даних, інформаційні ресурси, засоби забезпечення автоматизованих систем даних, у яких інформація “пристосована”, “прикріплена” до електромагнітного (цифрового, світлового тощо) носія завдяки техніці та технологіям слабких струмів (електроніки, зв’язку та радіотехніки).

6. По суті, розробка та оформлення матеріалів наукової статті є творчим процесом, який сприяє розвитку творчості взагалі.

Текст наукової статті є інтелектуальним продуктом, що створюється мовою тієї науки, яку відображає. Тому цілком природно те, що він може бути незрозумілий або не зовсім зрозумілий для кожного. У протилежному разі ми маємо справу не з науковим, а з публіцистичним текстом. На відміну від такого тексту, науковий текст не базується на образі, не активізує почуттєвий світ читача, а орієнтований на сферу раціонального мислення. Також, на відміну від публіцистичного тексту, він не припускає спрощення і користується понятійним апаратом. Його призначення не в тому, щоб змусити повірити, а в тому, щоб довести, обґрунтувати, аргументувати думки. Однак зловживання мало знайомою термінологією, а ще гірше – псевдонауковою, може значно утруднити розуміння тексту навіть для спеціалістів. Звідси може витікати висновок про те, що писати слід не для себе, а для читача. При цьому, добре написаний текст змушує наслідувати, а невдалий текст приводить до формування уявлень про те, як не треба писати або не помічається, або виступає предметом критики.

7. Сформовані в українському науковому середовищі вимоги до наукової статті не є жорсткими. Вони фіксують лише мінімально необхідний рівень вимог до неї, який визначається обов’язковим розбиттям матеріалу статті на окремі структурні частини. Що до інших вимог, в реальному житті можливі деякі варіації у зв’язку з тим, що редакції наукових журналів продовжують здійснювати пошуки в підвищенні рівня і якості результатів наукових робіт.

Авторам слід пам’ятати, що у чинних правилах оформлення мова йде саме про наукову статтю, яка має максимально відповідати вимогам науки, формальної та діалектичної логіки, являти собою не умоглядні погляди з абстрактними розмовами, а бути презентацією в наукове співтовариство результатів наукового дослідження. При цьому самі результати мають бути не просто описані, але й обґрунтовані в плані їх достовірності, новизни і ефективності у застосуванні.

Використана література

1. Михайлов А.И. Основы научной информации / А.И. Михайлов, А.И. Черный, Р.С. Гиляревский. – М. : “Наука”, 1965. – 655 с. – С. 47. – (Академия наук СССР, Государственный комитет по координации научно-исследовательских работ, Всесоюзный институт научной и технической информации).

2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2002. – Т. 4 : Н–П. – С. 72.
3. Ожегов С.И. Словарь русского языка : 70000 слов / С.И. Ожегов ; под ред. Н.Ю. Шведовой. – [21-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Рус. яз., 1989. – С. 395.
4. Губин В.Б.. О методологии лженауки / В.Б. Губин. – М.: ПАИМС, 2004. – 172 с. – Режим доступа : <http://gubin.narod.ru>, <http://www.vgubin.info>
5. Платон : соч. в 3-х т. ; [пер. с древнегреч. ; под ред. А.Ф. Лосева и В.М. Асмуса]. – М. : “Мысль”, 1968.
6. Васильева Т.В. Афинская школа философии. Философский язык Платона и Аристотеля / Т.В. Васильева. – М. : Наука, 1985 г. – 159 с. – (Академия наук СССР. Серия “История мировой культуры”).
7. Френкель В.Я. Эйнштейн – изобретатель / В.Я. Френкель, Б.Е. Явелов. – М. : Наука, 1982. – 160 с. – (Академия наук СССР. Серия “История науки и техники”)
8. Пилипчук В.Г. Актуальні проблеми становлення і розвитку правової науки в інформаційній сфері // Інформація і право. – 2012. – № 1(4). – С.15-22.
9. Винер Н. Кибернетика и общество / Н. Винер. – М., 1958.
10. Про інформацію : Закон України від 13.01.11 р. № 2938-VI : за станом на 09.08.13 р. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
11. Быков В.В. Методы науки / В.В. Быков. – М. : Наука, 1974. – С. 16.
12. Шатров В.П. Всемирная организация интеллектуальной собственности : учебное пособие / В.П. Шатров. – М. : ЦНИИПИ, 1969 р. – 92 с.
13. Брижко В.М. Патентознавство як самостійна наукова дисципліна / В.М. Брижко. – К. : Національне агентство з питань інформатизації при Президенті України, 1996 р. – 184 с. – С. 15.
14. Брижко В.М. Маніпулювання свідомістю людини у проблемі упорядкування інформаційних відносин // Правова інформатика. – 2015. – № 1(45). – С. 19-33.
15. – Режим доступа : <http://meganauka.com/sciencecosmos/1105-paradigmy-sistematizacii-himicheskikh-elementov.html>
16. – Режим доступа : <http://telegraf.com.ua/nauka/537932-kto-na-samom-dele-otkryil-tablitsumendeleeva.html>
17. Методика построения систем матричного типа / [В.И. Блинников, Л.В. Александров, В.В. Белов, Н.Б. Лысенко]. – М. : ВНИИГПЭ, 1989 г. – 37 с.
18. Брижко В.М. Основы систематизации информационного законодательства : теоретичні та правові засади : монографія. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2012 р. – 304 с. – С. 254-277.
19. Про підвищення вимог до спеціалізованих видань, внесених до переліку ВАК України : постанова ВАК України від 15.01.03 р. № 7-05/1. – Режим доступа : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative>
20. Про внесення змін до наказу ВАК України “Про публікацію результатів дисертацій на отримання наукових ступенів доктора і кандидата наук і про їх апробацію” : наказ ВАК України від 4.04.00 р. № 178. – Режим доступа : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative>
21. Порядок формування Переліку наукових спеціалізованих видань України : наказ Міністерства освіти, науки, молоді і спорту України від 17.10.12 р. № 1111. – Режим доступа : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative>
22. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 “Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання” : наказ ВАК України від 26.01.08 р. № 63.
23. Универсальная десятичная классификация. – Режим доступа : <http://www.ru.virmk.ru/doc/UDK>
24. Брижко В.М. До гносеології категорії “інформація” // Інформація і право. – 2011. – № 2(2). – С. 13-20.